

Claude Charlier, graveur van de munten van Katanga

Leopold Verbist

In een vorig artikel schreef ik reeds over de moeilijke zoektocht naar de muntplaats van de munten van Katanga 1961. Die werd uiteindelijk gevonden als de Munt van Birmingham. Maar er bleven nog enkele vragen over. Wie was de graveur van deze munten en wat staat er afgebeeld op de voorzijde van deze munt? Volgens vele catalogi is dat een bananentros maar daarover waren toch enige twijfels.

Na lang zoeken kreeg ik de gouden tip van Stefan De Lombaert, een verwoed medailleverzamelaar, die me vertelde dat hij de graveur van deze munten kende, of beter gezegd al eens getelefoneerd had omdat hij ook enkele medailles gemaakt heeft. De graveur van deze munten is Claude Charlier, 77 jaar en wonende

te Wépion bij Namen. Een telefoongesprek en een kort bezoek, dat ik deed samen met Willy Faes, onze medaillespecialist, deed de zaken heel wat opklaren.

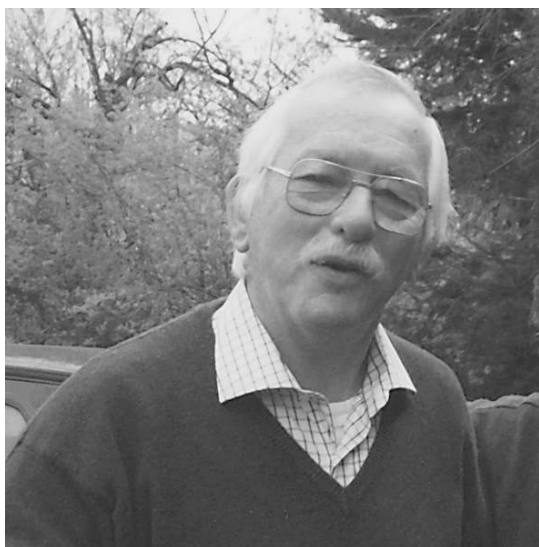
Wat staat er afgebeeld op de munt?

Op deze vraag antwoordde Claude Charlier: een bananentros! Maar toen ik repliceerde dat bananen omhoog groeien en vrij rechte trossen vormen, onderaan niet in een punt toelopend, antwoordde hij: dan is het een bananentros op zijn kop; en ik moest ook die bananentros binnen die cirkel van de munt krijgen, daarom is hij onderaan smaller.

Ik was namelijk vergeten dat een graveur ook een “dichterlijke vrijheid” heeft. Laten we het dus een bananentros noemen, gezien door het oog van een kunstenaar.

Wie is Claude Charlier?

Hij werd geboren te Namen in 1930. Hij studeerde aan de École d'Art van Maredsous waar hij vooral het beeldhouwen, goudsmeden, koperslagen en tekenen oefende. Hij deed zijn legerdienst in 1952-53 (die duurde toen 2 jaar). Toen men hem vroeg naar zijn kwalificaties zei hij: “tekenaar”, want hij dacht dat “kunstenaar” bij militairen niet in zo'n goede aarde zou vallen. Het zou zijn verdere levensloop bepalen. Na een jaar in België zocht het leger een decorateur voor zijn nieuwe kazerne te Kamina (Katanga) en Charlier stelde zich kandidaat.

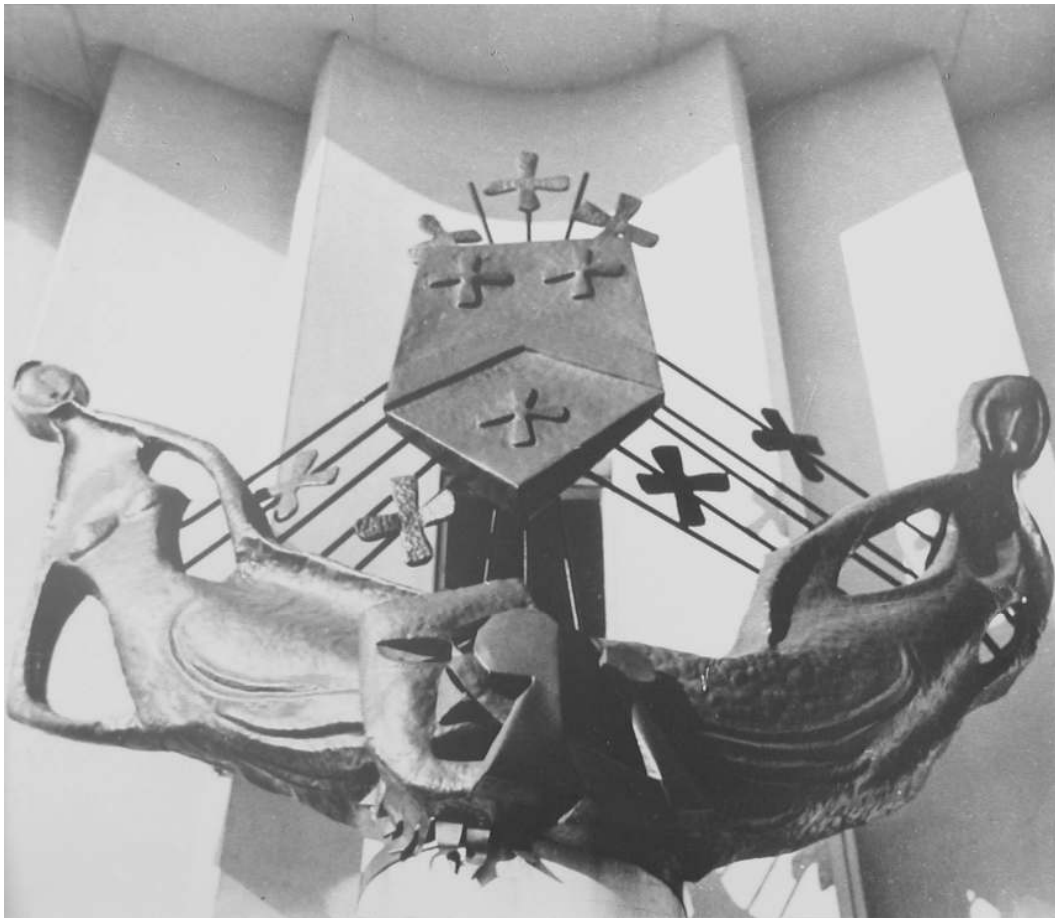
Zo bracht hij het tweede jaar van zijn legerdienst door in Belgisch Congo.

De Congolese microbe had hem blijkbaar te pakken want na zijn legerdienst ging hij op avontuur naar Elisabethstad (Katanga). Hij kwam er toe in 1954 met slechts twee valiezen, een fiets en nauwelijks geld. Hij kwam er aan de kost met 12 stielen: tuinen aanleggen, fresco's tekenen, land opmeten, enz. Hij kwam er ook in contact met de Belgische architect Claude Strebelle die hem een lokaal aanbod in zijn architectenbureau. Daar kon Charlier als zelfstandige zijn kunsten uitoefenen, voornamelijk het beeldhouwen in metaal en het koperslagen. Hij organiseerde er enkele tentoonstellingen en liet zich opmerken.

*Het theater van Elisabethstad, architect Claude Strebelle;
met op de gevel de sculptuur "Theater & Muziek"*

Claude Strebelle bouwde in 1956 het architecturaal zeer mooie theater van Elisabethstad, dat ook vandaag nog steeds het "gezicht van Lubumbashi" is. Hij gaf als opdracht aan Charlier een kunstwerk te maken om de gevel te versieren. Charlier maakte dan een sculptuur in koper van 3 x 4 m, "Theater & Muziek" genoemd, dat twee allegorieën voorstelt: links het Theater (met masker) en rechts de Muziek (met harp), met bovenaan het wapenschild van Elisabethstad en versierd met een aantal katangakruisen.

De sculptuur "Theater & Muziek" van Claude Charlier, 3 x 4 m

In 1956 werd hij professor aan de Academie van Elisabethstad en in 1961 werd hij er directeur, een functie die hij tot 1980 zou bekleden. Ondertussen werd hij ook opgemerkt in

de hoofdstad Kinshasa en werd hij raadgever aan het Ministerie van Nationale Opvoeding. Hij opende zelfs een afdeling koperslagen aan het Institut Supérieur de l'Académie des Beaux-Arts te Kinshasa.

In 1980 keerde hij terug naar België en werd directeur van de Avondacademie van Namen. In 1995 ging hij met pensioen. In die 15 jaar had hij het aantal studenten en professoren verdrievoudigd.

De munten van Katanga

In 1960 scheurde Katanga zich af van Congo. Charlier werd benaderd door minister van Financiën Jean-Baptiste Kibwe en gevraagd munten voor Katanga te ontwerpen. Hij maakte een groot papieren ontwerp van de voor- en keerzijde voor een 5 en 1 frankstuk, evenals een maquette in koper van de voorzijde in 3 exemplaren, 10 à 15 cm diameter. Via een vertegenwoordiger van het Engelse bedrijf ICI (Imperial Chemical Industries) verlieden de contacten met Engeland om de munten daar te laten slaan. Het ontwerp werd voorgesteld aan president Tshombe die de zaak goedkeurde. Helaas kreeg Charlier het ontwerp en de maquettes nooit terug, maar er zijn wel foto's van bewaard gebleven, hier afgebeeld. De munten werden door de Munt van Birmingham geslagen en in 1961 in omloop gebracht. Er werd ook een gouden afslag van de 5 frank gemaakt.

Maquette vz, koper Ø 10 à 15 cm

Het ontwerp van de munten van Katanga, (in dunne lijnen ook de 5 frank) met onderaan plaats voor de handtekeningen van Tshombe en Kibwe

Katanga floreerde korte tijd goed en het hoogtepunt ervan was de Foire Internationale in juli 1961 te Elisabethstad. Deze moest de mijnactiviteiten in de verf zetten.. Bij die gelegenheid werd ook een wedstrijd georganiseerd voor het ontwerpen van postzegels waaraan Charlier deelnam en won. Zo werden zes zegels “Foire Internationale 1961” uitgegeven met drie verschillende motieven: landbouw, transport en industrie. Iedere postzegel toont ook drie katangakruisen, het symbool van Katanga. Ze waren destijds ook in België verkrijgbaar voor verzamelaars. Merk op dat de munten ook drie katangakruisen tonen: twee op de voorzijde en een op de keerzijde.

*Postzegels van Katanga, Foire Internationale 1961, ontworpen door Claude Charlier
Gedrukt door Hélio Courvoisier s.a., La Chaux-de-Fonds, Zwitserland*

Claude Charlier medailleur

Sinds zijn pensionering bleef hij zijn kunsten nog steeds uitoefenen: hij maakte reeds drie gegoten bronzen medailles voor bevriende instellingen. Hierbij afgebeeld de medaille die hij maakte voor het Musée provincial des Arts anciens du Namurois te Namen in 2005.

Medaille Musée provincial des Arts anciens du Namurois, gegoten brons, 75 × 76,5 mm

Bibliografie

Jacques Toussaint, *Art & patrimoine, Claude Charlier, dessinateur*, in: *Côté Jambes, périodique d'information du Syndicat d'Initiative de Jambes*, n° 50 3ème trimestre 2005.

Myriam Dormal, *La Fonction crée la Forme – Le Théâtre*,
<http://users.skynet.be/fa331911/divers/theatr.htm>

Met dank aan Claude Charlier voor het ter beschikking stellen van diverse foto's, postzegels en medailles.